

Könyvtárak szerepe a pénzügyi műveltség fejlesztésében és a vállalkozásfejlesztésben (könyvismertetők)

The role of libraries in developing financial literacy and entrepreneurship (book reviews)

Gacov Katalin
katalin.gacov@gmail.com
Verseghy Ferenc Könyvtár
igazgató
ELTE Irodalomtudományi Doktori
Iskola Könyvtártudományi Doktori
Program
doktorandusz hallgató

Beérkezett: 2025.07.07.
Elfogadva: 2025.07.08.
Publikálva: 2025.08.19.

Cite as / Így hivatkozd: Gacov, K. (2025) Könyvtárak szerepe a pénzügyi műveltség fejlesztésében és a vállalkozásfejlesztésben (könyvismertetők) / The role of libraries in developing financial literacy and entrepreneurship (book reviews), Central European Library and Information Science Review (CELISR), 2(3), p. 367–371.

1. Pénzügyi Műveltség – Programok és eszközök

Welch, M., Hogan, P. (2020) *Rainy day ready: financial literacy programs and tools*, ALA Public Policy and Advocacy Office, Chicago. ISBN 978-0-8389-4631-2

Az ALA (*American Library Association*) kiadványa hasznos, gyakorlatban is alkalmazható útmutatót ad a könyvtáraknak, hogyan tudják az emberek pénzügyi műveltségét fejleszteni.

A könyv tizenhat olyan esettanulmányt ismertet, amelyek az óvodástól a felnőtt korosztály körében is megvalósíthatók a közkönyvtártól egészen a felsőoktatási könyvtárakig. Irányelveket is megfogalmaz a pénzügyi ismeretek könyvtári oktatásához, úgymint jövedelem tervezés, hitel, hitelfelvétel, megtakarítás és befektetés, a kiadások tervezése, valamint javaslatot ad a tematikára, a programok lehetséges eredményeire, a műhelymunkák tartalmára. A könyv végezetül a legjobb projektek tanulságai alapján egy részletes módszertani útmutatót közöl. A téma iránt érdeklődőket részletes tárgymutató, illetve további források segítik, hogy még több gyakorlati segítséget kapjanak.

A bemutatott projektek többsége minimális költségvetéssel magyar környezetben is alkalmazható. A kulcskérdés az együttműködés: a könyvtáraknak nyitniuk kell a pénzügyi világ felé. Személyes kapcsolatot kell építeni olyan partnerekkel, akik biztosítani tudják a megfelelő pénzügyi szakértelmet. Magyarországon ilyen partnerek lehetnek például a kereskedelmi kamarák, a különböző vállalkozókat tömörítő civil szervezetek, a Rotary Club, hitelintézetek, bankok, közösségi irodák.

A részletes esettanulmányok alapján egy hazai könyvtár adaptálni tudja a programok teljes tematikáját. Ami a legkevésbe kockázatos, és első körben bevezethető lenne – figyelembe véve a könyvtárosok pénzügyi kompetenciáit –, az a gyermekeknek, fiataloknak szóló játékos foglalkozások, a családi programok (pl. Harry Potter és a diákadósság foglya, malacpersely festés, családi pizsmaparti a könyvtárban) (Kiszl, Winkler, 2023). A felnőtteknek szóló komolyabb programok nagyobb költséget, szakértelmet igényelnek, amelyet önállóan már nehezen tudnak megvalósítani az egyes könyvtárak.

2. Vállalkozást építő könyvtárak

Janicki, M. (szerk.) (2022) *Libraries that build business: advancing small business and entrepreneurship in public libraries*, ALA Public Policy and Advocacy Office, Chicago. ISBN 978-0-8389-3840-9

A kötet bemutatja, hogyan segítik a kisvállalkozásokat az amerikai közkönyvtárak a „Libraries Build Business (LBB)” kezdeményezés keretében. Az ALA együttműködve a Google-lel 2 millió dollárt fektetett be a projekt kidolgozásába, annak érdekében, hogy támogassa a vállalkozói és kisvállalkozói programok és szolgáltatások ígéretes, könyvtárak által vezetett programjait, különös tekintettel az alacsony jövedelmű és hátrányos helyzetű vállalkozókra. Közel kilencven pályázó közül választották ki azt az országon tizenhárom közkönyvtárból álló csoportot, amely a helyi igényekre szabott vállalkozói programokat valósíthat meg.

A könyv célja, hogy inspirálja és felvértesse azokat a könyvtárosokat, akik a könyvtárukban kisvállalkozói és vállalkozói programokat, szolgáltatásokat szeretnének indítani, bővíteni vagy adaptálni. Szemlélteti, hogy a könyvtáraknak megkülönböztetett szerepük van a kisvállalkozások ökoszisztémájában, és hatékony partnerként kiegészíthetik, nem pedig versenyezhetnek a meglévő intézményekkel.

A téma részletes megismerését tárgymutató és további források segítik.

A kötet I. része négy fejezetben ismerteti a helyi környezetben sikeres könyvtárak által vezetett vállalkozói programok kiépítésének szempontjait és összetevőit. A szerzők rávilágítanak a kis és vidéki könyvtárak példáin keresztül azok egyedi kihívásaira – például a Washington állambeli Yakama Nation Library, egy törzsi könyvtár esettanulmánya –, amelyek jellemzően nem férnek hozzá ugyanolyan forrásokhoz, finanszírozáshoz és személyzethez, mint a nagyvárosi és külvárosi területek nagy könyvtári rendszerei. Ezt követően bemutatja a sikeres programfejlesztés fő összetevőit és alapvető stratégiáit – partnerségek, érdekelt felek, finanszírozás és a program fenntarthatósága – az LBB programban részt vett könyvtárak szemszögéből és szakértelmével. Kiemeli az ALA és a Libraries Build Business elkötelezettségét a méltányosság, sokszínűség és befogadás iránt. Ismerteti azt a munkát, amelyet a projekt könyvtárai a témakörökben végeztek a méltányosság integrálása, az üzleti szolgáltatások megerősítése és a befogadóbb üzleti közösségek létrehozásának támogatása érdekében. Különböző könyvtártípusok szakértelmét és ígéretes stratégiáit is szemlélteti (LA Law Library, New Jersey State Library, Orange County Public Library, Allen County Public Library).

A II. rész huszonhat projekt részletes ismertetését tartalmazza. Az egységes felépítésű esettanulmányok leírják az egyes programokat a tervezéstől a megvalósításig, kitérve a közben felmerülő nehézségekre, kritikus pontokra és a finanszírozás részleteire is. Bemutat nagyon alacsony költségvetésű, meglévő erőfor-

rásokra építő, illetve jelentős forrásigényű beruházásokat is. Példát találhatunk a vidéki kisvárostól a metropoliszig minden típusra, valamint tartalmazza az első részben említett programok teljes leírását. Konkrét tanácsokkal, párbeszédmin-tákkal segít például, hogyan viselkedjünk egy üzleti kapcsolatépítő eseményen.

A könyvben összegyűjtött esettanulmányok érdekessége, hogy a könyvtárosok többször ugyanazokról a tapasztalatokról számoltak be, függetlenül a könyvtárak különböző adottságaiktól.

A következőkben azokat a szegmenseket foglalom össze, amelyek a magyar gyakorlatban is relevánsak lehetnek:

- Szükséges legalább egy munkatárs vagy egy egész munkacsoport, aki a könyvtáron belül célzottan foglalkozik ezzel. Ha van rá mód, végezzen el egy üzleti típusú képzést, ha nincs, akkor önállóan, más könyvtáraktól tanulva sajátítsa el a legfontosabb ismereteket. Legjobb az lenne, ha a könyvtár be tudna vonni képzett külső szakértőt.
- Legyen a vállalkozások támogatása stratégiai fontosságú a könyvtárban. Valamennyi munkatárs tudjon arról, hogy a könyvtárnak ilyen szolgáltatása is van, tájékoztassák a látogatókat.
- A könyvtár fenntartójának tájékoztatása, bevonása a tervezésbe (ha lehet). Mutassuk be, hogy a könyvtár a vállalkozások támogatásával hozzájárul a helyi gazdaság fejlesztéséhez.
- Partnerségi kapcsolatok kiépítése az üzleti szféra szervezeteivel (pl. kereskedelmi kamarák, vállalkozókat tömörítő szervezetek, bankok), már üzleti szolgáltatásokat nyújtó más könyvtárakkal.
- Elemzések készítése az előkészítés során és a szolgáltatás eredményeinek folyamatos mérése. Például: célcsoportelemzés, igényfelmérés, fókuszcsoporthoz interjúk.
- Az új szolgáltatás kialakítása az elemzések alapján történjen, építve a könyvtár meglévő erőforrásaira.
- A szolgáltatások, programok rugalmas alakítása a helyi közösség igényeihez.
- Készüljön az üzleti szolgáltatásra külön stratégia, részletes operatív terv, amely a pályázati források keresése során is használható.
- Időt kell adni a szolgáltatás népszerűsítésének, célzott marketingtevékenység szükséges. Építsen a könyvtár saját üzleti márkát, külön szerepejen a honlapon ez a terület. A márka alapvető erőssége lehet valamennyi könyvtárban: bizalom, pontosság, törődés az emberekkel.
- Kommunikációnk során a könyvtár erősségeit kihasználva hangsúlyozzuk a könyvtár mint megbízható és biztonságos környezet hírnevét, amely ösztönzi a szabad eszmecserét, és nyílt hozzáférést biztosít az értékes információkhoz és szolgáltatásokhoz.
- A könyvtárak csak úgy válhatnak az üzleti közösség központjaivá, ha maguk is részesei ennek a közösségnek. A megvalósuláshoz a könyvtárosnak ki kell mennie a falak közül: részvétel üzleti eseményeken, személyesen találkozó a lehetséges partnerekkel, a szolgáltatások potenciális jövőbeli igénybe vevőivel.
- A könyvtár egészítse ki a hasonló szervezetek szolgáltatásait, ne pedig versenyezzen velük.
- Kezdjük kicsiben, elegendő egyszerre egy területre fókuszálni, arra építve, amit a könyvtár adni tud. Ez lehet egy egyszerű információs szolgáltatás, vagy könyvtári terek biztosítása a vállalkozóknak egy üzleti megbeszélésre.

- Tegyük magunkat „magasabb polcra”, lépjük át saját korlátainkat! Mik ezek a korlátok és hogyan tudunk átlépni rajtuk:
 - A könyvtárakról alkotott elavult elképzelések: amikor vállalkozókkal beszélgetünk, először gyakran át kell alakítanunk a könyvtárról (és a könyvtárosról) alkotott elképzeléseiket.
 - Imposztor-szindróma: a könyvtárosok néha alulképzettnek érzik magukat erre a munkára. A legfontosabb, hogy ne feledjük, hogy kutatást végzünk és információs műveltséget tanítunk, ami teljesen a mi szakterületünkhöz tartozik. Nem üzleti tanácsokat adunk, hanem a felhasználókat kapcsoljuk össze a kutatási eszközökkel és stratégiákkal. Üzleti tapasztalat nem szükséges.
 - Ne becsüljük alá a könyvtár által kínált szolgáltatásokat. Sok könyvtár nem hirdeti a szakértelmét. Lehet, hogy nem rendelkezünk felsőfokú üzleti képzettséggel, de jó kutatók vagyunk, és tudjuk, hogyan kapcsoljuk össze az embereket a szükséges forrásokkal. Mint szakma, proaktívnak kell lennünk abban, hogyan támogassuk közösségeinket, még akkor is, ha ez azt jelenti, hogy a lábunkat egy olyan területen kell megvetnünk, amelyet korábban más közösségi szektorok uraltak.

A könyvben ismertetett esettanulmányok egy részét lehetséges, sőt szükségeszerű lenne a magyar könyvtárakban is alkalmazni. Ehhez kezdetben nem kell más, csak egy döntés, hogy belevágunk! Első lépés a gondolkodásmódunk megváltoztatása, a félelmeink leküzdése azzal kapcsolatban, hogy a könyvtár nem képes a vállalkozásokat támogatni, nincs keresnivalója az üzleti szférában. Szakítani kell azzal az általánosan elfogadott felfogással, hogy ez nem a könyvtárak feladata. Kezdetben az amerikai könyvtárak is ezzel küzdöttek, de a kötetben leírtak bizonyítják, hogy a könyvtár és a könyvtárosok igenis képesek erre is.

A „*Libraries that build business*” alapmű azon könyvtárak számára, amelyek elég bátrak ahhoz, hogy erre az útra lépjenek. Olvassuk nyitottan, ne akasszon meg minket a két ország közötti jelentős különbség, és az, hogy nekünk nincsenek nemhogy dollár-, de még forintmillióink sem. Koncentráljunk azokra az erőforrásokra, amik rendelkezésre állnak, és abból kezdjük építkezni.

3. Összegzés

Ahhoz, hogy Magyarországon elinduljanak a vállalkozást segítő könyvtári kezdeményezések, szükséges lenne, hogy az országos szakmai szervezetek elköteleződjenek a téma iránt, tudás- és háttértámogatással segítsék az érdeklődő könyvtárakat. Egy nagy szakmai szervezet könnyebben tudna támogatókat is megnyerni az ügynek a pénzügyi szférából. Például a „pénzügyi hét” lehetne akár az IKSZ (*Informatikai és Könyvtári Szövetség*)¹ szervezésében az egyik rendszeresen megrendezendő Országos Könyvtári Napok központi témája.

Másik lehetséges partner lehetne a Könyvtári Intézet, amely továbbképzésekkel segíthetné, hogy a könyvtárak valóban értékes, és megfelelő szakértelemmel összeállított projekteket valósíthassanak meg.

Az ismertetett kötetekben szereplő esettanulmányok csak kis szeletét mutatják be azoknak a lehetőségeknek, amelyekkel a könyvtárak hozzájárulhatnak a gazdaság, illetve a társadalom pénzügyi kultúrájának fejlesztéséhez. A helyi gazdasági életet katalizáló külföldi könyvtári kezdeményezésekről már olvashattunk a magyar szakirodalomban (Kiszl, 2021). A cikkben szereplő példák további inspirációt adhatnak a könyvtárosoknak, hogy a magyar könyvtárakban is megjelenjenek ezek a szolgáltatások.

¹ Informatikai és Könyvtári Szövetség.
Elérhető: https://www.facebook.com/groups/3454645591417254/?locale=hu_HU (Utolsó elérés: 2025.07.04.)

A minél szélesebb körű elterjedésükhöz szükség van jól képzett szakemberekre. A hazai könyvtárosképzésben napjainkban már szerepet kapnak a pénzügyi ismeretek. Például az ELTE informatikus könyvtáros szak alapképzésben az információ és tudásmenedzsment specializáción gazdasági, vállalkozói, jogi alapismereteket tanítanak.² A Könyvtár- és információtudomány mesterképzési szakon gazdasági ismeretek, pénzügyi kultúra, üzleti innováció és vállalkozásfejlesztés tantárgyak adnak korszerű ismereteket.³

Összeségében elmondható, hogy a hazai könyvtárak számára adott a tudás és az erőforrások széles köre, hogy elindítsák a pénzügyi műveltséget fejlesztő programjaikat, szolgáltatásaikat. Véleményem szerint elsődleges lenne a könyvtárosok szemléletformálása, hogy rugaszkodjanak el a hagyományos szolgáltatástól (csak az olvasáskultúra terjesztése, a könyves programok megvalósítása a könyvtárak feladata). Úgy gondolom a könyvtárosok többsége csak a tradicionális körben érzi biztosnak a tudását, emiatt nem mer új utakra lépni. Ezért biztosabbnak tűnik olyan programokkal kezdeni, ami gyerekeknek szól és játékos, mert ahhoz megvan a szükséges kompetencia a közkönyvtárakban.

Erre jó példa egy szolnoki kezdeményezés: a Verseyhy Ferenc Könyvtár a 2024-es Ünnepi Könyvhéten az OTP Bankkal együttműködve valósított meg felsősöknek és középiskolásoknak szóló pénzügyi ismereteket adó játékos foglalkozásokat. Ők keresték meg a könyvtárat, amely helyet adott, és bevonta a helyi iskolákat, csoportokat szervezett. A látogatószám (47 fő) és a résztvevők pozitív visszajelzései megerősítettek abban, hogy érdemes nyitni a pénzügyi kultúra fejlesztése felé.⁴

² Könyvtár- és információtudomány mesterképzési szak (MA) hálótérve. Elérhető: https://btk.elte.hu/dstore/document/9732/20250401_BTK-MKONVINTUD-NMHU_Konyvtar_es_inf tud_MA_2024tol_felv_nappali.pdf (Utolsó elérés: 2025.07.04.)

³ Társadalomismeret képzési ág (BA) Informatikus könyvtáros alapszak hálótérve. Elérhető: https://btk.elte.hu/dstore/document/8530/BA_informatikus_konyvtaros_N_2024.pdf (Utolsó elérés: 2025.07.04.)

⁴ 95. Ünnepi Könyvhét 2024.06.12–15. Elérhető: <https://vfmk.hu/2024/06/14/95-unnepi-konyvhét-2024-06-12-15/> (Utolsó elérés: 2025.07.04.)

Felhasznált és ajánlott források

Kiszl, P. (2021) *Fenntarthatóság és társadalmi hasznosság: gazdaságfejlesztés innovatív könyvtári eszközökkel*, Könyvtári Figyelő, 67(2), p. 185–218. Elérhető: <https://journals.oszk.hu/kf/article/view/24478> (Utolsó elérés: 2025.07.04.)

Kiszl, P., Winkler, B. (2023) *Könyvtárak és a pénzügyi kultúra 3. rész – Felmérés a magyarországi könyvtárosok körében*, Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 70(3), p. 263–288. <https://doi.org/10.3311/tmt.13262>

